

Maastricht 17 december 2010



Persbericht naar aanleiding van het aanbieden van het rapport Rekenkameronderzoek naar de Kandidaatstelling Culturele Hoofdstad Europa 2018

Aanleiding voor het rekenkameronderzoek

De gemeenteraad van Maastricht heeft eind 2008 besloten om Maastricht te kandideren voor de titel Culturele Hoofdstad van Europa 2018. Maastricht zal de concurrentie aangaan met Utrecht, Den Haag, BrabantStad/Den Bosch, en Friesland/Leeuwarden.

De kandidaatstelling van Maastricht wordt ondersteund door 10 andere Euregio overheden in Limburg, België en Duitsland. Er zal een stichting worden opgericht waarin de betrokken partners samen met een professionele directie en staf gaan werken aan het binnenhalen van de kandidatuur. De voorbereidingen zullen uiteindelijk in 2012 resulteren in een bidbook waarin Maastricht de plannen presenteert die de concurrentie moeten aftroeven.

Het project Culturele Hoofdstad is in Maastricht uitgegroeid tot een belangrijk speerpunt van beleid. De ambities zijn hoog, zeker in het licht van de te verwachten bezuinigingen in de cultuursector. In de plannen wordt gesproken over forse benodigde investeringen in programmering en infrastructuur (€ 100 mln.). De kosten van de voorbereidingsfase en het maken van het bidbook worden geraamd op € 8 mln. Het uitgangspunt bij de kandidatuur is dat Maastricht en de Euregio zich via het instrument Culturele Hoofdstad structureel versterken op het terrein van cultuur, economie, kennis, internationale samenwerking en uitstraling. Het kandidaatstellingsproces zelf moet ook leiden tot concrete opbrengsten op deze terreinen, ook als Maastricht uiteindelijk geen Culturele Hoofdstad wordt.

De rekenkamer realiseert zich dat de kandidaatstelling van Maastricht als Culturele Hoofdstad van Europa in 2018 een uniek en complex proces is. Er is geen blauwdruk beschikbaar, de horizon ligt ver weg en vele partijen hebben belangen en verwachtingen. Op dit moment bestaan veel onzekerheden over de inhoud van de programmering, de opbrengsten voor de stad en de regio, de kosten en de dekking. De verwachting is dat veel van deze onzekerheden zullen zijn weggenomen in het bidbook. Op basis van het bidbook zal de gemeenteraad bepalen of zij goedkeuring geeft aan de definitieve kandidaatstelling van Maastricht. De rekenkamer wil met dit onderzoek de gemeenteraad van Maastricht een handvat te bieden bij zijn toezichthoudende rol tijdens de voorbereiding van de kandidaatstelling (tot en met het indienen van het bidbook in 2012).

Conclusies

De rekenkamer is onder de indruk van de ambitie en het doorzettingsvermogen van de gemeente Maastricht (bestuurlijk en ambtelijk) bij de ontwikkeling en de start van dit complexe project. Het belang van het verwerven van de kandidatuur Culturele Hoofdstad voor de aantrekkingskracht en de economische vitaliteit van Maastricht en de regio heeft bij de gemeente steeds voorop gestaan bij de zoektocht naar draagvlak bij de gemeenteraad, de culturele organisaties en de bestuurders en de raden in de omliggende Euregio. Dat dit

(internationale) draagvlak in deze fase van het proces is gerealiseerd en een formele basis heeft gekregen mag een prestatie worden genoemd.

De belangrijkste conclusies van het rekenkameronderzoek zijn:

- De kandidaatstelling past binnen de geformuleerde beleidskaders van de gemeente Maastricht. Cultuur is aangewezen als één van de drie dragende thema's die de stad aantrekkelijk moeten maken voor de eigen burgers en bezoekers en die het vestigingsklimaat moet verbeteren. De Euregionale aanpak van het project past eveneens in het beleid van Maastricht om zich als internationale stad te manifesteren. Het project Culturele Hoofdstad is verankerd in de strategie en het beleid van de gemeente Maastricht. In het collegeakkoord is de ambitie om Culturele Hoofdstad te worden opnieuw bevestigd.
- De ambities van de gemeente Maastricht zijn groot en reiken ver maar de vertaling in concrete doelstellingen moet nog plaatsvinden. De wijze waarop de gemeente in raadsvoorstellen en presentaties tot dusver communiceert over de invulling en de potentiële opbrengsten van de kandidaatstelling brengt met zich mee dat er vele, verschillende beelden en verwachtingen zullen bestaan bij de diverse betrokken partijen. De rekenkamer sluit niet uit dat dit ook binnen de gemeenteraad het geval is.
- De financiële onderbouwing van de activiteiten in de periode tot en met het indienen van het bidbook (eind 2012) is globaal. Een uitzondering hierop vormt de begroting van de projectkosten (€ 2,8 miljoen voor de periode 2010-2012). Deze is in detail uitgewerkt. De bijdragen van de 11 partners (in totaal € 1,4 miljoen in 2010-2012) zijn bepaald en hard. Voor dekking van de overige 50% van de kosten is een beroep gedaan op Europese subsidie in het kader van het Interreg-programma. Deze subsidie is 11 juni 2010 formeel toegezegd.
- De dekking van de overige kosten van de voorbereiding van het bidbook (tot eind 2012), te weten € 4,8 miljoen, komt voor rekening van de provincie Limburg en de gemeente Maastricht (elk 50%). Het is onduidelijk welke activiteiten in het kader van deze zogenaamde cultuurimpuls zullen worden verricht. De bedoeling is om met een aansprekende culturele programmering in de periode 2010-2012 de kans te vergroten op het verkrijgen van de titel Culturele Hoofdstad. De provincie Limburg heeft haar bijdrage van € 2,4 mln. inmiddels toegezegd. De € 2,4 miljoen die de gemeente Maastricht voor de cultuurimpuls beschikbaar zal stellen betreft geen nieuwe fondsen. De middelen zullen gezocht worden in de bestaande cultuurbudgetten. Hoe deze herallocatie (welke activiteiten worden geschrapt ten gunste van de cultuurimpuls?) zal gaan plaatsvinden is onduidelijk. De onvermijdelijke kortingen op de gemeentelijke cultuurbudgetten als gevolg van o.a. korting op het Gemeentefonds zijn nog niet in de plannen voor de kandidaatstelling Culturele Hoofdstad verwerkt.

- Het is niet duidelijk welke resultaten van het project bestendig zijn als in 2014 zou blijken dat Maastricht de kandidatuur misloopt. De indruk bestaat (tussen de regels door in de diverse documenten) dat Maastricht verwacht dat in het geval de kandidatuur wordt misgelopen de stad in de periode tot 2014 toch een forse impuls heeft gekregen voor versterking van het culturele klimaat. Maastricht verwacht dat het vestigingsklimaat en de Euregionale samenwerking worden verbeterd en de toeristische aantrekkingskracht wordt vergroot, ook als Maastricht niet wordt verkozen tot Culturele Hoofdstad. De tot 2014 gemaakte kosten en de opbrengsten in het geval de kandidatuur niet doorgaat zijn niet naast elkaar gezet.
- Er is een gedetailleerde begroting gemaakt van de projectkosten en de dekking door de partners tot en met 2012 (€ 2,8 miljoen). Een begroting van de kosten van extra programmering is nog niet gemaakt. Hetzelfde geldt voor de projectkosten na 2012.
- De opbrengsten van de activiteiten in het kader van de kandidaatstelling en de opbrengsten vanaf het moment dat de kandidatuur is verworven zijn niet geraamd. Wel is in 2008 een globale raming gemaakt van opbrengsten van extra toeristisch en cultureel bezoek (ticketverkoop en andere bestedingen in stad en regio) in een studie uitgevoerd in opdracht van de gemeente Maastricht. De gemeente Maastricht erkent dat de causaliteit tussen culturele activiteiten in het kader van de Maastricht Culturele Hoofdstad en de economische effecten niet is aan te geven. Toch wordt de conclusie getrokken dat de investeringen in de kandidaatstelling zullen worden terugverdiend en op langere termijn het perspectief ontstaat dat er winst zal worden gemaakt. Dit vermoeden wordt als vaststaand en in de praktijk bewezen feit gepresenteerd door de trekkers van het project. De onderbouwing van deze overtuiging is in de ogen van de rekenkamer mager te noemen.
- Er is een brede oriëntatie geweest op de ervaringen van andere steden die in het verleden Culturele Hoofdstad van Europa zijn geweest. De oriëntatie heeft plaatsgevonden door bestudering van documenten en het bezoeken van een aantal steden. In de formele stukken die de raad zijn voorgelegd zijn de resultaten van deze vergelijking en de consequenties voor de kandidatuur van Maastricht niet op een systematische en voor de lezer inzichtelijke manier verwerkt.
- In de conceptstatuten van de stichting die de kandidatuur van Maastricht moet voorbereiden zijn de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de Raad van Toezicht en de directie/bestuurder helder beschreven en logisch verdeeld. De statuten bevatten geen bepalingen die de relatie tussen de stichting en de gemeenteraad van Maastricht regelen. De relatie tussen de stichting en de partners verloopt volgens de statuten uitsluitend via de bestuurders die vanuit hun functie zitting hebben in de Raad van Toezicht van de stichting.

- De oprichting van de stichting en de benoeming van de directie vinden later plaats dan gepland. Begin 2010 zou gestart worden met het maken van het bidbook. Het is de rekenkamer niet duidelijk of deze vertraging tot risico's leidt voor het bidbook en, zo ja, hoe de projectorganisatie deze denkt te reduceren.
- In de diverse raadsstukken is geen analyse aangetroffen van de risico's in de diverse fasen van het project. In de reactie op de Nota van bevindingen meldt de gemeente dat zij het te vroeg vindt om in deze fase van het project al een risicoanalyse te maken. De financiële betrokkenheid van Maastricht tot en met deze fase (tot en met 2012) wordt bescheiden genoemd. De gemeente acht het pas zinvol een risicoanalyse zoals hier bedoeld te maken zodra de contouren van het bidbook bekend zijn. De rekenkamer vindt juist, gelet op een evenwichtige informatievoorziening van de raad, een risicoanalyse in deze fase van de planontwikkeling op haar plaats. De rekenkamer stelt vast dat de gemeenteraad van Maastricht het college niet om een dergelijke analyse heeft gevraagd.
- De gemeenteraad wordt tweemaal per jaar geïnformeerd over de voortgang van het project. Deze rapportages zijn zeer uitgebreid, maar nogal verhalend (wollig) van toon. Doelen, risico's en financiële aspecten zijn abstract beschreven. De raad wordt daarnaast op hoofdlijnen op de hoogte gehouden van de stand van zaken van het project in de reguliere P&C-cyclus.
- De financiële betrokkenheid van de gemeente Maastricht is tot en met 2012 zeer bescheiden te noemen (in totaal € 270.000,-, maar exclusief ambtelijke capaciteit en de € 2,4 miljoen voor de cultuurimpuls) in het perspectief van de geraamde totale kosten van het project. Het gaat hier om een bijdrage aan de projectkosten tot en met 2012. Besluitvorming over de veel grotere bedragen die nodig zijn op weg naar 2018 is in de loop van 2011 aan de orde.

Aanbevelingen

De aanbevelingen die de rekenkamer de gemeenteraad doet richten zich op de periode tot afronding van het bidbook.

- verkrijg van het college inzicht in de risico's voor de kandidaatstelling en de wijze waarop het college deze risico's denkt in te dammen;
- verkrijg van het college inzicht in de bestendige resultaten als Maastricht in 2012 besluit kandidaat te zijn, en het in 2014 niet wordt;
- verkrijg inzicht van het college in de bestendige resultaten als Maastricht Culturele Hoofdstad van Europa wordt in 2018 (uitgesplitst in harde resultaten zoals gebouwde theaters e.d. en zachte resultaten zoals betere samenwerking in de regio e.d.);

-
- verzoek om als raad betrokken te worden bij de totstandkoming van het bidbook om te voorkomen dat de raad overvallen wordt met eindproduct dat niet voldoet aan de verwachtingen of onvoldoende ruimte geeft voor discussie;
 - vraag het college om aan te geven hoe het college (in casu de wethouder cultuur) zijn rol als lid van de Raad van Toezicht van de op te richten stichting Maastricht Culturele Hoofdstad Europa 2018 wil gaan invullen en hoe de gemeenteraad geïnformeerd zal worden over de voortgang en de ontwikkelingen. Zorg dat er goede afspraken worden gemaakt over de informatievoorziening tijdens het maken van het bidbook;
 - vraag het college om inzicht te geven hoe de komende tijd gewerkt zal worden aan het consolideren van het gecreëerde draagvlak bij de partners en wat de consequenties zijn als er onverhoopt scheuren ontstaan in dit draagvlak;
 - vraag het college duidelijkheid over hoe de cultuurimpuls er tot 2012 uitziet en op welke wijze de begrote € 2,4 miljoen wordt vrijgemaakt uit zogenoemde 'bestaande cultuurbudgetten'. Vraag het college om aan te geven wat dit betekent voor de bestaande culturele programmering en subsidiestromen. Het college dient ook aan te geven hoe de bezuinigingen gaan doorwerken in de cultuurbudgetten.

Het rapport is vanaf donderdag 17 december 2010 na 11.00 uur beschikbaar op www.rekenkamermaastricht.nl